

ویژگی‌های روانسجی نسخه‌ی فارسی فرم کودکان پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما

سیامک سامانی^۱

چکیده

هدف از این پژوهش، تبیین کفایت شاخصهای روانسجی فرم فارسی پرسشنامه والدگری آلاباما بود. گروه نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۷۷۳ دانش آموز دختر و پسر با میانگین سنی ۱۴/۵ بود. به منظور تهیه فرم فارسی برای پرسشنامه والدگری آلاباما، در ابتدا فرم انگلیسی به فارسی ترجمه و سپس فرم فارسی برای اطمینان از انطباق مفهومی و فرهنگی به زبان انگلیسی بازگردان شد. تمام شرکت کنندگان فرم فارسی پرسشنامه والدگری آلاباما را تکمیل کرده و نتایج آزمون تحلیل عامل به شیوه مولفه‌های اصلی حاکی از وجود شش عامل با نام‌های والدگری مثبت، مشارکت پدر، تنبیه بدنی، اقتدار، ضعف در نظارت و عدم آگاهی از یکدیگر بود. همبستگی نمره این عوامل با نمره مقیاس فرایندهای خانواده حاکی از روایی همگرا و واگرا برای این مقیاس بود. همچنین ضرایب بازآزمایی و آلفا بیانگر اعتبار این مقیاس بود. در مجموعه نتایج این مطالعه نشان داد که فرم فارسی پرسشنامه والدگری آلاباما از کفایت روانسجی مناسبی برای استفاده در ایران برخوردار می‌باشد.

واژه‌های کلیدی:

والدگری، پرسشنامه والدگری آلاباما، شاخص‌های روانسجی.

۱- دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی.

مقدمه

اختلالات کرداری و پرخاشگری از جمله رایج ترین عوامل برای ارجاع کودکان و نوجوانان از سوی والدین به مراکز سلامت و مشاوره ی روان شناختی است (کازداین^۱، ۱۹۹۵). این دسته از اختلالات عموماً منجر به بروز مشکلاتی در سطح عملکرد همانند مشکلات تحصیلی و نقص در روابط اجتماعی در میان کودکان و نوجوانان می گردد. محققان به عوامل متعددی برای بروز این دسته از اختلالات اشاره داشته اند (عیسی، ساسگاو و فرایک^۲، ۲۰۰۶). دیدگاه تحول اجتماعی بر خانواده و سبک رفتاری والدین به عنوان عاملی اساسی در بروز اختلالات کرداری و پرخاشگری تاکید دارد. مطابق این دیدگاه، رابطه ی معناداری میان کیفیت و ثبات سبک والدگری با مشکلات رفتاری و هیجانی فرزندان وجود دارد (الگار، واسچبوسچ، دادز و سیگوالداسون^۳، ۲۰۰۶). نتایج مطالعات و پژوهشها حاکی از آن است که نارسایی و نقص در نحوه ی والدگری با مشکلات رفتاری از جمله نقص توجه و بیش فعالی، اختلالات کرداری و پرخاشگری همراه است (دادز^۴، ۱۹۹۵ و پترسون، راید و دیشون^۵، ۱۹۹۲). مارتینز و گارسیا^۶ (۲۰۰۷) نیز در مطالعه ی خود نشان دادند که سبک والدگری رابطه معناداری با عزت نفس فرزندان دارد. موثرترین مداخلات به منظور ترمیم و اصلاح رفتار این دسته از کودکان نیز بر تغییر سبک والدگری والدین این کودکان و نوجوانان تاکید دارد (سندرز^۷، ۱۹۹۹ و کازدین، ۱۹۹۵).

اهمیت تاثیر سبک والدگری والدین بر عملکرد رفتاری و هیجانی فرزندان به حدی است که محققان مختلف به روشهای گوناگون به مطالعه این سبک ها پرداخته و برای این منظور به تهیه و ساخت مقیاس های اندازه گیری مختلف اقدام نموده اند (روبرت^۸، ۲۰۰۹). نکته مهم در خصوص ابزارهای اندازه گیری سبک والدگری، عدم توجه همزمان سازندگان این مقیاس های اندازه گیری در ملاحظه ی ابعاد منفی و مثبت والدگری بوده است (سامانی، ۱۳۸۹). از سوی دیگر بسیاری از ابزارها و روش های اندازه گیری در مطالعه سبک رفتاری والدین با مشکلاتی همراه بوده است. بطور مثال مشاهده ی نحوه ی تعامل والدین با کودک که از رایج ترین روش ها به حساب می آید، بسیار پیچیده و گران می باشد. همچنین به کارگیری این روش در مطالعه ی نحوه رفتار والدین با فرزندان نوجوان از

1 - Kazdin

2 - Essau, Sasagawa, & Frick,

3 - Elgar, Waschbusch, Dadds, & Sigvaldason

4 - Dadds

5 - Patterson, Reid, & Dishion

6 - Martinez & Garsia

7 - Sanders

8 - Robert

چندان کارایی برخوردار نمی‌باشد. چرا که رفتار نوجوانان متأثر از میدان اکولوژیک گسترده‌تری در مقایسه با کودکان می‌باشد. دلیل دیگر بر کفایت کم روش مشاهده، به کارگیری این روش در موقعیت‌های آزمایشگاهی می‌باشد (فرایم و همکاران، ۱۹۹۹). با ملاحظه مشکلات مربوط به مشاهده مستقیم تعامل والدین و فرزندان، محققان بر آن شدند تا از روش‌های دیگری برای این منظور بهره‌جویند. در این راستا در سطحی وسیع محققان اقدام به استفاده از مقیاس‌های خودگزارشی کودکان از رفتار والدین و یا مقیاس‌های خودگزارشی والدین در مورد نحوه‌ی رفتارشان با فرزند نمودند (لونی و لیما^۱، ۲۰۰۳). این روش نیز توأم با مشکلاتی بود که می‌توان از محدودیت این مقیاس‌ها در پوشش نمونه‌ی جامع از رفتار والدین نام برد. بدین ترتیب که هر مقیاس تنها متمرکز بر بعد خاصی از رفتار والدین در رابطه با فرزندان بود. محتوای برخی مقیاس‌ها بر استرس والدین، کفایت والدین و یا جو عاطفی خانواده تأکید و تمرکز داشتند (دارلینگ و استنبرگ^۲، ۱۹۹۳). به طور مثال نیم رخ گزارش کودک از رفتار والدین (اسچفر^۳، ۱۹۶۷) تنها دامنه‌ی محدودی محدودی از رفتار والدین را مورد ارزیابی قرار می‌دهد، به طوری که تنها مشارکت والدین، استراتژی‌های مثبت و عدم ثبات در سبک برخورد را شامل گردیده و رفتارهایی از قبیل تنبیه بدنی کودکان و نظارت والدین بر رفتار کودکان را شامل نمی‌گردد.

فرایک^۴ (۱۹۹۱) با طرح پیچیدگی و مقرون به صرفه نبودن روش مشاهده‌ی تعامل والدین و کودک و همچنین عدم کفایت لازم مقیاس‌های خودگزارشی کودکان از رفتار والدین به دلیل محدودیت در نمونه‌ی رفتار مورد ارزیابی، اقدام به طراحی و ساخت مجموعه‌ای از پرسشنامه‌های والدگری آلاباما نمود. این مجموعه پرسشنامه شامل چهار فرم مختلف خودگزارشی کودک، خودگزارشی پدر، خودگزارشی مادر و فرم مصاحبه‌ی تلفنی با کودک می‌باشد. عمده‌ترین حیاط‌های رفتاری مورد ارزیابی در این مجموعه مقیاس شامل مشارکت والدین (به ویژه مشارکت پدر)، والدگری مثبت، ضعف در نظارت و راهنمایی، عدم ثبات در نحوه‌ی برخورد با فرزند و تنبیه بدنی می‌گردد.

بررسی‌های متعددی پیرامون ویژگی‌های روانسنجی فرم‌های مختلف پرسشنامه والدگری آلاباما به انجام رسیده که نتایج عمده‌ی این بررسی‌ها، حاکی از کفایت مناسب این مجموعه پرسشنامه داشته است. بطور مثال نتایج مطالعه دادز، ماجین و فراسر^۵ (۲۰۰۳) بر روی ۸۰۲ کودک

1 - Loney, & Lima

2 - Darling, & Steinberg

3 - Schaefer

4 - Frick

5 - Dadds, Maujean, & Fraser

کودک ۴ تا ۹ ساله در استرالیا نشان داد که این مجموعه پرسشنامه از کفایت روانسجی مناسبی برخوردار است. در همین راستا شلتون، فرایک، و وتون^۱ (۱۹۹۶) کفایت روانسجی این مجموعه پرسشنامه ها را بر روی گروه نوجوانان مورد آزمون قرار داده که نتایج این مطالعه نیز نشانگر کفایت شاخص های روانسجی این پرسشنامه ها بود. دادز و همکاران (۲۰۰۳) در مطالعه ی خود نشان دادند که تنبیه بدنی و ضعف در نظارت و راهنمایی رابطه مثبت معناداری با اختلالات کرداری در نوجوانان دارد (روایی همگرا). این محققان همچنین ضریب همسانی درونی عوامل موجود در این پرسشنامه ها را از حد متوسط (برای عامل تنبیه بدنی، ضعف در نظارت و راهنمایی) تا خیلی خوب (برای والدگری مثبت و مشارکت والدین) گزارش می کنند. بخش عمده ای از نتایج تحقیقات در خصوص روایی پرسشنامه های والدگری آلاباما اختصاص به رابطه ی عوامل موجود در این مقیاس ها با اختلالات کرداری در کودکان (الگار، واسچبوسچ، مگگرات، استوارت و کورتیس^۲، ۲۰۰۴ و چی و هینشو^۳، ۲۰۰۲)، در نوجوانان (فرایک، کریستین^۴ و وتون، ۱۹۹۹) و کودکان آزاری (استرنگر، دومنیک، کامون و بورستاین^۵، ۲۰۰۴) دارد.

با توجه به کفایت شاخص های روان سنجی پرسشنامه های والدگری آلاباما این پژوهش با هدف تبیین میزان کفایت شاخص های روان سنجی پرسشنامه ی خودگزارشی والدگری آلاباما فرم کودکان برای استفاده در ایران طراحی گردید.

روش

گروه نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۷۷۳ دانش آموز دوم راهنمایی تا دوم دبیرستان بود (شامل ۳۹۲ دختر و ۳۸۱ پسر) که به شیوه خوشه ای تصادفی چند مرحله ای از هشت مدرسه راهنمایی (چهار مدرسه دخترانه و چهار مدرسه پسرانه) و هشت دبیرستان (چهار دبیرستان دخترانه و چهار دبیرستان پسرانه) انتخاب شده بودند. بدین ترتیب که پس از انتخاب مدارس از هر مدرسه به تصادف دو کلاس انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. جدول شماره یک نشانگر توزیع فراوانی گروه نمونه بر اساس کلاس و میانگین سنی آنها بر حسب جنسیت و کلاس می باشد.

- 1 - Shelton, Frick, & Wootton
- 2 - Elgar, Waschbusch, McGrath, Stewart, & Curtis
- 3 - Chi, Hinshaw
- 4 - Christian
- 5 - Stanger, Dumenci, Kamon, Burstein

جدول ۱- فراوانی و میانگین سنی بر حسب جنسیت و کلاس

میانگین سن	جنسیت		کلاس
	پسر	دختر	
۱۳/۳	۱۰۶	۱۰۸	دوم راهنمایی
۱۴/۱	۱۰۱	۱۰۳	سوم راهنمایی
۱۴/۹	۸۷	۹۳	اول دبیرستان
۱۶/۱	۸۳	۸۸	دوم دبیرستان
۱۴/۵	۱۴/۶	۱۴/۴	میانگین سن

در این مطالعه از پرسشنامه‌ی خودگزارشی والدگری آلابام فرم کودکان و مقیاس فرایندهای خانواده (سامانی، ۱۳۸۷) استفاده شد. پرسشنامه‌ی خودگزارشی آلاباما فرم کودک شامل ۵۱ سوال مدرج پنج نمره‌ای (لیکرت) بود که از هرگز=۱ تا همیشه=۵ نمره گذاری می گردیدند. محتوای این پرسشنامه در قالب پنج عامل مشارکت والدین، والدگری مثبت، ضعف در نظارت و راهنمایی، عدم ثبات در قواعد رفتاری و تنبیه بدنی خلاصه می گردد. به منظور بررسی شاخص های روان سنجی مقیاس خودگزارشی والدگری آلاباما، پس از کسب اجازه کتبی از طراحان این پرسشنامه، پرسشنامه‌ی مورد نظر توسط دو نفر روانشناس بطور مجزا به فارسی ترجمه شد. پس از آن دو متن حاصل از این فرایند با ملاحظه‌ی فرم انگلیسی پرسشنامه مورد انطباق مفهومی با یکدیگر قرار گرفت. پس از آن فرم اولیه فارسی پرسشنامه توسط دو نفر متخصص زبان انگلیسی در دانشگاه شیراز به زبان انگلیسی بازگردانده شده و در انتها متن اصلی انگلیسی پرسشنامه با متن بازگردان به انگلیسی پرسشنامه مطابقت داده شد و اشکالات مفهومی در متن فارسی پرسشنامه مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت.

در این مطالعه از مقیاس فرایند خانواده (۱۳۸۷) به منظور مطالعه‌ی شاخص روایی پرسشنامه خودگزارشی والدگری آلاباما استفاده شد. این مقیاس دارای ۴۳ سوال (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) مدرج پنج نمره ای می باشد. نمره کل این مقیاس نشان گر کفایت خانواده در به کارگیری فرایندهای خانوادگی همانند مهارت ارتباطی، مهارت مقابله، تصمیم گیری و حل مسئله، انسجام و انعطاف می باشد و شاخص های روان سنجی آن پیش از این بارها مورد آزمون قرار گرفته است (سامانی، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰ و عبدالله زاده و سامانی، ۲۰۱۰).

یافته ها

به منظور بررسی ساختار عامل پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما فرم فرزندان از روش تحلیل عامل به شیوه‌ی مولفه‌های اصلی استفاده شد. به منظور بررسی قابلیت داده های گردآوری

شده برای اجرای تحلیل عامل، قبل از هرچیز دو شاخص نسبت KMO و ضریب آزمون بارتلت مورد معاینه قرار گرفت. نسبت KMO کفایت ماتریس همبستگی سوالات پرسشنامه بود. برای این تحلیل برابر با ۰/۸۶ و مقدار آزمون کرویت بارتلت در خصوص کفایت نمونه گیری محتوای این پرسشنامه برابر با ۱/۱۰۶۲۴ بوده که در سطح ۰/۰۰۰۰۱ معنادار بود. بر اساس ملاک کیزر (ارزش ویژه ی بالاتر از یک) و نمودار اسکری شش عامل انتخاب و به روش واریماکس مورد چرخش قرار گرفت. لازم به ذکر است که این شش عامل در مجموع ۳۹ درصد واریانس پرسشنامه را مورد ارزیابی قرار می دادند. پس از چرخش ماتریس به روش واریماکس، بر اساس ملاک بار عاملی بالاتر از ۰/۴۰ و عدم وجود بار عاملی بالاتر از ۰/۴۰ در بیش از دو عامل، محتوای شش عامل مورد نظر از ماتریس چرخش یافته ی مولفه ها استخراج گردید. پس از مشخص شدن محتوای هر عامل، این عوامل توسط محققان و دو متخصص دیگر در زمینه ی روانشناسی تربیتی بطور مجزا مورد نام گذاری قرار گرفت که در نهایت شش عامل مستخرج به ترتیب تحت عناوین والدگری مثبت، تنبیه بدنی، مشارکت پدر، نظارت ضعیف، اقتدار والدین و عدم اطلاع از یکدیگر (بی اعتنائی) نام گذاری شد. جدول شماره ی دو نشانگر محتوا و بار عاملی هر یک از عوامل استخراج شده از پرسشنامه ی والدگری آلاباما می باشد.

لازم به ذکر است که از میان سوالات پرسشنامه ی والدگری آلاباما ۶ سوال به دلیل دارا بودن بار عاملی مساوی و یا بیش از ۰/۴۰ در بیش از یک عامل از فهرست سوالات پرسشنامه حذف گردید (سوالات شماره ی ۴، ۲۸، ۳۰، ۳۲، ۳۳ و ۴۱).

مقدار ضریب آلفای کرنباخ و ضریب بازآزمایی با فاصله ی دو هفته ($N=47$) برای عوامل مستخرج از پرسشنامه والدگری آلاباما در جدول شماره ی سه گزارش شده است. لازم به ذکر است که مقدار ضریب آلفا برای نمره کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۲ و مقدار ضریب بازآزمایی برای نمره کل برابر با ۰/۸۸ بود.

جدول ۲. محتوا و بار عاملی پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما

سوال	بار عاملی	متن	عامل
۱	۰/۵۵	صحبت‌های دوستانه‌ای با مادرتان دارید	والدگری مثبت
۳	۰/۵۷	زمانی که کار خوبی انجام دهد والدین تان شما را متوجه آن کار خوب می‌کنند.	
۵	۰/۵۰	مادرتان داوطلب کمک به فعالیت‌های خاصی که شما درگیر آن هستید می‌شود (مثلاً بازی، ورزش، فعالیت‌های گروه‌های مذهبی و...)	
۷	۰/۶۵	والدین تان رفتار خوب شما را با جایزه و یا پاداش مورد تشویق قرار می‌دهند.	
۹	۰/۴۰	با مادرتان به بازی و تفریح می‌پردازید.	
۱۱	۰/۵۴	وقتی کار اشتباهی انجام می‌دهید بدون آن که تنبه شوید با والدین تان صحبت می‌کنید.	
۱۲	۰/۵۰	مادرتان در مورد فعالیت‌های روزانه شما در مدرسه پرس و جو می‌کند.	
۱۵	۰/۴۰	مادرتان در انجام تکالیف مدرسه به شما کمک می‌کند.	
۱۸	۰/۷۰	وقتی کار خوبی انجام می‌دهید والدین تان شما را تشویق می‌کنند.	
۱۹	۰/۵۶	مادرتان از شما در مورد برنامه‌ای که برای فردای آن روز دارید پرس و جو می‌کند	
۲۳	۰/۶۰	بخاطر رفتار خوبی که داشته‌اید، والدین تان به شما جایزه می‌دهند.	
۲۵	۰/۶۵	وقتی شما کار خوبی انجام می‌دهد والدین تان شما را به آغوش می‌کشند و با می‌بوسند	
۲۷	۰/۵۳	مادرتان در مورد دوستانتان با شما صحبت می‌کند.	
۳۱	۰/۵۳	شما در برنامه‌ریزی فعالیت‌های خانوادگی کمک می‌کنید.	
۳۴	۰/۴۰	مادرتان در جلسه‌ی اولیا و مربیان و یا دیگر جلسات مدرسه شرکت می‌کند.	
۳۶	۰/۶۳	وقتی شما در امور خانه کمک می‌کنید والدین تان به شما می‌گویند که از کار شما خوشنود شده‌اند.	
۴۹	۰/۵۵	وقتی شما کار اشتباهی انجام می‌دهید والدین تان به آرامی برایتان توضیح می‌دهند که چرا رفتارتان غلط است.	
۴۰	۰/۴۰	شکل و نوع تنبیهی که والدین تان برای شما بکار می‌برند به وضعیت روحی آنان بستگی دارد.	تنبیه بدی
۴۲	۰/۶۰	وقتی شما کار اشتباهی انجام می‌دهید، والدین تان محکم به پشت شما می‌زنند.	
۴۳	۰/۵۵	وقتی شما رفتار اشتباهی انجام می‌دهید مورد بی‌اعتنایی والدین تان قرار می‌گیرید.	
۴۴	۰/۷۸	وقتی شما کار اشتباهی انجام می‌دهید، والدین تان به شما سیلی می‌زنند.	
۴۵	۰/۶۱	والدین تان امتیازات و یا پولی را که به شما داده‌اند به عنوان تنبیه از شما پس می‌گیرند.	
۴۶	۰/۵۵	والدین تان برای تنبیه شما، شما را به اتاقتان می‌فرستند.	
۴۷	۰/۷۳	وقتی شما کار اشتباهی انجام می‌دهید والدین تان شما را با کمر بند و یا دیگر اشیاء می‌زنند.	
۴۸	۰/۶۰	وقتی شما کار اشتباهی انجام می‌دهید والدین تان سر شما داد و فریاد می‌کنند.	
۵۰	۰/۶۰	والدین تان برای تنبیه شما از روش محروم کردن استفاده می‌کنند بطور مثال شما را از انجام فعالیت مورد علاقه تان برای مدتی منع می‌کنند.	
۵۱	۰/۶۳	به عنوان تنبیه شما را وادار به انجام کارهای سخت می‌کنند.	

۲	۰/۶۴	صحبت های دوستانه ای با پدرتان دارید.	مشارکت پدر
۶	۰/۷۳	پدرتان داوطلب کمک به فعالیت های خاصی که شما درگیر آن هستید می شود (مثلاً بازی، ورزش، فعالیت های گروه های مذهبی و....).	
۱۰	۰/۶۵	پدرتان در مورد فعالیت های روزانه شما در مدرسه پرس و جو می کند.	
۱۳	۰/۶۵	با پدرتان به بازی و تفریح می پردازید	
۱۶	۰/۷۰	پدرتان در انجام تکالیف مدرسه به شما کمک می کند.	
۲۰	۰/۶۵	پدرتان از شما در مورد برنامه ای که برای فردای آن روز دارید پرس و جو می کند.	
۳۵	۰/۵۸	پدرتان در جلسه اولیا و مربیان و یا دیگر جلسات مدرسه شرکت می کند	اطلاع
۱۴	۰/۵۶	مادرتان از شما در مورد برنامه ای که برای فردای آن روز دارید پرس و جو می کند.	
۲۶	۰/۶۷	بدون آنکه ساعت بازگشت خود را مشخص کنید از خانه خارج می شوید.	
۲۹	۰/۶۵	بعد از تاریک شدن هوا بیرون از خانه می مانید بدون آن که بزرگتری همراه شما باشد.	اقتدار
۱۷	۰/۴۶	تلاش والدین تان برای وادار کردن شما به انجام کارها بهبود است چون آنها می دانند این کار برایشان دشوار است.	
۲۱	۰/۶۳	مادرتان شما را به انجام کارهای خاصی وادار می کند.	
۲۲	۰/۵۵	پدرتان شما را به انجام کارهای خاصی وادار می کند.	
۲۴	۰/۴۶	والدین تان دوستان (آنهايي که با شما هستند) شما را نمی شناسند.	نظارت، ضعیف
۸	۰/۵۲	اگر شما بخواهید جایی بروید برای والدین تان یادداشت نمی گذارید تا بدانند که شما کجا رفته اید.	
۳۷	۰/۶۱	وقتی شما دیر به خانه می آید والدین تان متوجه دیر آمدن شما نمی شوند.	
۳۸	۰/۷۲	والدین تان به شما نمی گویند که کجا می خواهید بروند.	
۳۹	۰/۴۴	شما با بیش از یک ساعت تاخیر از زمان تعیین شده ای که والدین تان منتظر تان هستند به خانه می آید.	

جدول ۳- ضریب آلفا و ضریب بازآزمایی برای نمره کل و عوامل پرسشنامه والدگری آلاباما

عامل	ضریب آلفا	ضریب بازآزمایی	عامل	ضریب بازآزمایی	ضریب آلفا	ضریب بازآزمایی
والدگری مثبت	۰/۸۶	۰/۸۶	اقتدار والدین	۰/۸۶	۰/۵۵	۰/۷۸
مشارکت پدر	۰/۸۲	۰/۸۰	عدم اطلاع از یکدیگر	۰/۸۰	۰/۵۶	۰/۷۷
تنبیه بدنی	۰/۸۲	۰/۸۷	نظارت ضعیف	۰/۸۷	۰/۵۲	۰/۷۵

میانگین ضریب همبستگی عوامل فوق الذکر با یکدیگر برابر با ۰/۱۷ و میانگین ضریب همبستگی نمره عوامل با نمره ی کل پرسشنامه برابر با ۰/۵۵ بود. ضریب آلفا برای عوامل مذکور حداقل ۰/۵۲ و حداکثر ۰/۸۶ محاسبه گردید. مقدار ضریب بازآزمایی نیز برای عوامل موجود در پرسشنامه والدگری در دامنه ی ۰/۷۵ تا ۰/۸۶ قرار داشت.

همچنین ضریب همبستگی نمره ی کل مقیاس فرایندهای خانواده با عامل تنبیه بدنی ۰/۲۵- بود. اما با عامل والدگری مثبت ۰/۴۵، مشارکت پدر ۰/۲۳، اقتدار والدین ۰/۱۵- و با عامل عدم اطلاع از

یکدیگر (بی‌اعتنایی) ۰/۱۰- بود. جدول شماره چهار نشانگر ماتریس همبستگی عوامل پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما با نمره کل مقیاس فرایندهای خانواده می‌باشد.

جدول ۴- ماتریس همبستگی عوامل پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما با مقیاس فرایندهای خانواده

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱- والدگری مثبت							
۲- مشارکت پدر	۰/۴۶*						
۳- تنبیه بدنی	-۰/۱۹*	۰/۰۵					
۴- نظارت ضعیف	۰/۱۱+	۰/۱۳+	۰/۲۷*				
۵- اقتداروالدین	۰/۰۳	۰/۲۴*	۰/۳۶*	۰/۲۵*			
۶- عدم اطلاع از یکدیگر	۰/۰۵	۰/۱۲+	۰/۲۱*	۰/۲۲*	۰/۲۴*		
۷- نمره کل پرسشنامه	۰/۴۳*	۰/۶۴*	۰/۴۷*	۰/۶۰*	۰/۶۳*	۰/۵۶*	
۸- نمره فرایندهای خانواده	۰/۵۵*	۰/۲۷*	-۰/۳۳*	۰/۰۶	-۰/۱۶*	۰/۰۷+	۰/۰۷+

$p < ۰/۰۱$ ، * $p < ۰/۰۵$

به منظور بررسی روایی تفکیکی عوامل پرسشنامه والدگری به مقایسه میانگین نمره دختران و پسران در این عوامل از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) استفاده شد. نتایج این مقایسه در جدول شماره پنج ارائه شده است.

جدول ۵- آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) برای مقایسه نمره عوامل پرسشنامه‌ی

والدگری در دختران و پسران

P<	F	میانگین (انحراف معیار)		عامل
		دختران	پسران	
NS	۰/۷۶	(۰/۹)۳/۲	(۰/۹)۳/۲۶	والدگری مثبت
۰/۰۰۱	۱۹/۹	(۰/۸)۲/۶	(۰/۹)۲/۹	مشارکت پدر
۰/۰۰۳	۹/۰	(۰/۸)۱/۹	(۰/۸)۲/۱	تنبیه بدنی
NS	۱/۳	(۱/۱)۲/۴	(۱/۰)۲/۶۵	نظارت ضعیف
NS	۳/۴	(۱/۰)۲/۵	(۰/۸)۲/۶۵	اقتداروالدین
۰/۰۰۱	۱۴۳/۲	(۰/۹)۱/۸	(۱/۰)۲/۶	عدم اطلاع از یکدیگر

همان گونه که از نتایج آزمون MANOVA در جدول شماره پنج پیدا است، پسران به طور معناداری بر استفاده‌ی والدین خود از روش والدگری مشارکت پدر ($p < ۰/۰۰۱$)، تنبیه بدنی ($p < ۰/۰۰۳$) و عدم اطلاع از یکدیگر ($p < ۰/۰۰۱$) تاکید داشته اند.

بحث و نتیجه گیری

از جمله عمده ترین مزایا در تهیه و طراحی مقیاس های اندازه گیری فراهم شدن فرصت پژوهش برای محققان در یک زمینه‌ی تخصصی است. بطور کلی مقیاسها و پرسشنامه های روان شناختی ابزاری به حساب می آیند که امکان مشاهده‌ی پدیده‌های روانشناختی را مهیا می سازند. این قابلیت در پژوهش هایی که به تهیه و یا آماده سازی ابزار پژوهش متمرکز هستند، هرچند ارزشمند می باشد؛ اما آنچه بر این ارزشمندی می افزاید، قابلیت و کفایت شاخص های فنی این دسته از ابزارها می باشد. روایی و اعتبار از مهم ترین این شاخص ها به شمار می آیند که در ساخت هر نوع مقیاس روانشناختی باید شواهد دال کفایت این شاخص ها ارائه گردد. در مورد این پژوهش نیز که هدف آن تبیین کفایت شاخصهای روانسجی پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما بود، این قواعد جاری می باشد.

یکی از مهمترین شاخصهای روان سنجی در تهیه و طراحی پرسشنامه ها، شاخص روایی سازه است که در این مطالعه از طریق بررسی ساختار عاملی با استفاده از روش تحلیل عامل برای پرسشنامه والدگری آلاباما مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به شاخص‌هایی همانند نسبت KMO در خصوص کفایت ماتریس همبستگی پرسشنامه برای تحلیل عامل، ضریب آزمون کرویت بارتلت در خصوص کفایت نمونه‌ی رفتاری مورد ارزیابی در پرسشنامه، درصد واریانس مورد تبیین توسط عوامل استخراج شده، ارزش ویژه مربوط به هر یک از عوامل و در نهایت یکپارچگی محتوای موجود در هر عامل می توان چنین نتیجه گیری نمود که پرسشنامه والدگری آلاباما از روایی سازه‌ای مناسبی برخوردار است. همچنین از دیگر شاخص‌های روایی سازه برای مقیاس های اندازه گیری همبستگی ضعیف نمره‌ی عوامل مستخرج از پرسشنامه با یکدیگر و در عوض ضریب همبستگی متوسط نمره این عوامل با نمره کل پرسشنامه است (آناستازی، ۲۰۰۷) که در این پژوهش متوسط ضریب همبستگی عوامل با یکدیگر ۰/۱۷ و متوسط ضریب همبستگی عوامل با نمره‌ی کل پرسشنامه‌ی والدگری ۰/۵۵ بود.

از دیگر شاخصهای روایی یک مقیاس اندازه گیری مطابق نظر اغلب متخصصان روانسجی (راست و گلوباک، ۱۹۸۹؛ اسپری، ۲۰۰۴) همبستگی مثبت نمره مقیاس با سازه های مشابه خود در مقیاسهای دیگر و ضریب همبستگی منفی و یا نزدیک به صفر با سازه های غیر مشابه می باشد. در این مطالعه برای بررسی این دسته از شاخص های به محاسبه ضریب همبستگی نمره عوامل مختلف موجود در پرسشنامه‌ی آلاباما با مقیاس فرایندهای خانواده که پیش از این بارها ویژگیهای روانسجی آن مورد تایید قرار گرفته بود (سامانی، ۱۳۸۶، ۲۰۰۸؛ سامانی، ۲۰۱۰) اقدام گردید. نتایج این بررسی نیز نشان داد که عامل اعمال اقتدار و تنبیه بدنی

دارای ضریب همبستگی منفی با نمره کل فرایندهای خانواده و از سوی دیگر عامل والدگری مثبت و مشارکت پدر با نمره مقیاس فرایندهای خانواده دارای رابطه مثبت معناداری هستند. این نتایج نیز روایی همگرا و واگرایی پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما را مورد تایید خود قرار می‌دهد. در همین راستا تفاوت میانگین نمره دختران و پسران در سه عامل تنبیه بدنی، مشارکت پدر و عدم اطلاع از یکدیگر شاهدهی دیگر بر روایی تفکیکی پرسشنامه والدگری آلاباما است. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که والدین از تنبیه بدنی در خصوص پسران در مقایسه با دختران بیشتر استفاده می‌کنند (نگ و پینگ^۱، ۲۰۰۵)، همچنین پسران در امور خود از مشارکت پدر خود بیشتر بهره می‌برند (سامانی، ۱۳۸۹؛ استوارت، کوپر، استوارت و فردلی^۲، ۱۹۹۶)، و از سوی دیگر والدین نوع الگوی ارتباطی متفاوت از فعالیت فرزندان پسر خود کمتر از دختران اطلاع و آگاهی دارند (لیپر، هاسر، کریمن و پاورز^۳، ۱۹۹۵؛ استوارت و همکاران، ۱۹۹۶).

ضریب بازآزمایی برای نمره کل و عوامل ششگانه‌ی موجود در پرسشنامه‌ی والدگری نیز نشانگر اعتبار خوب این پرسشنامه می‌باشد. دامنه ضریب پایایی همانگونه که از جدول شماره سه پیداست بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۶ قرار دارد که در مقایسه با مطالعه‌ی مارتینز و گارسیا (۲۰۰۷) و فرایک (۱۹۹۱) ضرایب حاصل قابل ملاحظه می‌باشد. در خصوص عوامل اقتدار، عدم اطلاع و نظارت ضعیف مقدار ضریب آلفا (همسانی درونی) به ترتیب برابر با ۰/۵۵، ۰/۵۶ و ۰/۵۲ بود که مطابق ویژگی این شاخص برای عواملی با تعداد سوالات اندک قابل انتظار بود. تعداد سوالات در این سه عامل به ترتیب برابر با ۴، ۳ و ۴ بود. در واقع مقدار ضریب آلفا اغلب برای عواملی که تعداد سوالات آنها اندک است مقدار همسانی درونی کمتری محاسبه می‌گردد. اما مقدار این شاخص برای سه عامل والدگری مثبت، مشارکت پدر و تنبیه بدنی به ترتیب برابر با ۰/۸۶، ۰/۸۲ و ۰/۸۲ بود که مقادیر مناسبی به شمار می‌آید.

از ویژگی‌های منحصر به فرد پرسشنامه‌ی والدگری آلاباما برای استفاده در ایران، ملاحظه نقش پدر و مادر بطور مجزا از یکدیگر و همچنین استخراج عامل "مشارکت پدر" به عنوان یک عامل مستقل در فرم فارسی این پرسشنامه می‌باشد که این دو ویژگی از یک سو مناسبت نوع سوالات پرسشنامه با فرهنگ ایرانی را گوشزد می‌کند و از سوی دیگر فرصت مطالعه‌ی نقش پدر را در فرایند والدگری برای پژوهشگران در ایران مهیا می‌سازد.

از عمده ترین پیشنهادات پژوهشی برای محققان در استفاده از این پرسشنامه، ۱- بررسی دیگر شاخص‌های روانسنجی برای این پرسشنامه است. ۲- بررسی اعتبار و روایی فرم‌های دیگر

¹ - Ngee & Ping

² - Stewart, Cooper, Stewart and Friedley

³ - Leaper, Hauser, Kremen, & Powers

پرسشنامه والدگر آلاباما (فرم والدین و مصاحبه تلفنی با فرزندان) می باشد و در نهایت به کارگیری این پرسشنامه برای مطالعه تاثیر متغیر والدگری بر عملکرد فرزندان می باشد. در انتها جا دارد تا از آقایان دکتر رزمجو و دکتر رحیمی از اساتید بخش آموزش زبان انگلیسی دانشگاه شیراز که در فرایند برگردان فرم فارسی پرسشنامه ی والدگری آلاباما به زبان انگلیسی و جناب آقای مجید امیدی که در گردآوری در این پژوهش مشارکت داشتند قدردانی گردد.

منابع

- سامانی، سیامک (۱۳۸۷). بررسی اعتبار و روایی مقیاس فرایند خانواده برای استفاده در ایران. مجله روانپزشکی و روانسناسی بالینی ایران، ۱۶۸، ۵۳-۱۶۲.
- سامانی، سیامک (۱۳۸۹). بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه والدگری آلاباما برای استفاده در ایران. خلاصه مقالات چهارمین کنگره آسیب شناسی خانواده. دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- Abdollahzadeh, N., & Samani, S. (2010). The family processes, family content and adolescence emotional problems. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 733-737.
- Anastasi, A., Urbina, A. (2007) *Psychological testing*. Prentice Hall , US.
- Dadds, M. R. (1995). *Families, children, and the development of dysfunction*. New York, NY: Sage.
- Dadds, M. R., Maujean, A., & Fraser, J. A. (2003). Parenting and conduct problems in children: Australian data and psychometric properties of the Alabama Parenting Questionnaire. *Australian Psychologist*, 38, 238-241.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Elgar, F. J., Waschbusch, D. A., McGrath, P. J., Stewart, S. H., & Curtis, L. J. (2004). Temporal relations in maternal mood and disruptive child behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 237-247.
- Elgar, F., Waschbusch, D., Dadds, M., & Sigvaldason, N. (2007). Development and validation of a short form of the Alabama Parenting Questionnaire. *Journal of Child and Family Studies*, 16(2), 243-259.
- Essau, C. A., Sasagawa, M. A., & Frick, P. J. (2006). Psychometric properties of the Alabama Parenting Questionnaire. *Journal of Child and Family Studies*, 15(5), 597-616.
- Frick, P. J. (1991). *The Alabama Parenting Questionnaire*. Unpublished rating scale, University of Alabama.
- Frick, P. J., Christian, R. E., & Wootton, J. M. (1999). Age trends in the association between parenting practices and conduct problems. *Behavior Modification*, 23, 106-128.
- Leaper, C., Hauser, S.T., Kremen, A., Powers, S.I., et al. (1989) Adolescent-parent Interactions in relation to adolescents' gender and ego development pathway: A longitudinal study. *Journal of Early Adolescence* 9(3): 335-361.

- Loney, B. R., & Lima, E. N. (2003). Classification and Assessment. In C. A. Essau (Ed.), *Conduct and oppositional defiant disorders: Epidemiology, risk factors, and treatment* (pp. 3-32). Lawrence Erlbaum Associates: New Jersey.
- Ngee, S. T., & Ping, O. L. (2005) Parent Physical Punishment and Child Aggression in a Singapore Chinese Preschool Sample *Journal of Marriage and Family*, 67, 85-99.
- Patterson, G., Reid, J., & Dishion, T. (1992). *Antisocial Boys*. Eugene, OR: Castalia Publishing Co.
- Rust, J., Golombok, S. (1989). *Modern Psychometrics*. Rputlegde. New York, NY.
- Samani, S. (2010) . Family types in the family process and content model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 727-732.
- Samnai, S. (2008) Validity and reliability of family processes and family content scales. XXIX international congress of psychology, Berlin, German.
- Schaerfer, E. S. (1965). Children's reports of parental behaviour: An inventory. *Child Development*, 36, 417-424.
- Shelton, K. K., Frick, P. J., & Wootton, J. (1996). Assessment of parenting practices in families of elementary school-age children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 25, 317-329.
- Sperry, Len (Ed.). *Assessment of Couples and Families: Contemporary and Cutting-Edge Strategies*. New York: Brunner-Routledge, 2004.
- Stewart, Cooper, Stewart and Friedley. (1996) *Communication and gender* (3rd Ed.) Scottsdale, AZ: Gorsuch Scarisbrick.

Archive of SID